

Тимошук М.Р. Методы оценки потенциала развития предприятий с учетом весомости финансово-экономических факторов

Рассмотрены методологические основы оценки потенциала развития предприятия. На основании проведенного анализа предложены новые подходы к разработке методов оценки потенциала развития предприятия. Рекомендована к использованию многофакторная авторегрессивная модель расчета прогнозных значений критериальных показателей. Разработана обобщенная схема последовательности оценки потенциала развития предприятия.

Ключевые слова: потенциал, потенциал развития предприятия, методы оценки потенциала развития, ЦП-метод, ПЦ-метод.

Tymoshchuk M.R. Methods of evaluating enterprise development potential taking into consideration the important of financial-economic factors

The methodological principles of capacity development evaluation were considered. On the basis of the analysis, new approaches to development of methods for evaluating capacity development were proposed. Multifactor autoregressive model for calculation of predictive values of criterion indicators were recommended. A generalized scheme of the sequence of evaluation capacity development was developed.

Keywords: capacity, potential business development, methods of evaluation capacity development, MP-method, PM-method.

УДК 339.178.3

Ст. викл. І.В. Фарінович – НУ "Львівська політехніка"

ФАКТОРИНГ ЯК МЕХАНІЗМ ПРИШВИДШЕННЯ ОБІГОВОСТІ ОБІГОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ

Висвітлено сутність факторингу як механізму пришвидшення обіговості обігових коштів підприємств. Виявлено основні вади в структурі обігових активів підприємств за видами економічної діяльності. Розглянуто умови надання факторингових послуг банківськими установами та факторинговими компаніями.

Ключові слова: обігові кошти, дебіторська заборгованість, факторинг.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У ринкових умовах господарювання важливим є забезпечення підприємства обіговими коштами. Безперервність процесу виробничої та комерційної діяльності потребує постійного інвестування коштів у елементи обігових активів для здійснення розширеного відтворення. Відсутність чи надлишок коштів призводить до розбалансування руху матеріальних і фінансових ресурсів, недофінансування господарської діяльності, зменшення прибутку та до фінансових ускладнень на підприємствах.

На сьогодні проблема забезпечення підприємств обіговими коштами є першочерговою, враховуючи їх визначальну роль у процесі виробничого чи торгового циклів. Про структурні та динамічні зміни в обігових активах за видами економічної діяльності свідчать статистичні дані по Україні (табл. 1).

На основі аналізу спостерігаємо, що в 2009 р. темпи приросту дебіторської заборгованості перевищують темпи приросту обігових активів на 4,5 %, а в 2010 р. темпи приросту дебіторської заборгованості, порівняно з 2009 р., зменшились на 15,7 %, тоді як обігових активів – на 21,2 %. Значне зростання дебіторської заборгованості свідчить про неналагоджену систему розрахунків між суб'єктами господарювання, що в майбутньому може приз-

вести до переривання виробничого циклу, зменшення фінансової стійкості та до зменшення прибутку підприємств.

Табл. 1. Структурні та динамічні зміни в обігових активах за видами економічної діяльності за 01.01.2008-01.01.2010 рр.*

Показник	Роки		
	01.01.08	01.01.09	01.01.10
Обігові активи (млн грн) всього	1178129,5	1573587,9	1240134,7
- зокрема обігові активи в запасах товарно-матеріальних цінностей	266148,2	339136,4	279652,3
- зокрема дебіторська заборгованість	692205,2	954606,0	804323,1
- темп приросту обігових активів до попереднього року (%)	*	33,5	-21,2
- темп приросту товарно-матеріальних цінностей до попереднього року (%)	*	27,4	-17,5
- темп приросту дебіторської заборгованості до попереднього року (%)	*	38	-15,7
- частка товарно-матеріальних цінностей в обігових активах (%)	22,6	21,5	22,6
- частка дебіторської заборгованості в обігових активах (%)	58,7	60,6	64,8

Примітка: дані Держкомстату.

Розглядаючи структуру обігових активів за видами економічної діяльності, варто звернути увагу на коливання частки товарно-матеріальних цінностей. Так, у 2008 та 2010 рр. їх частка становила 22,6 %, тоді як у 2009 р. вона була меншою і становила 21,5 %. Дебіторська заборгованість займає значну питому вагу в структурі обігових активів підприємств і становить 58,7 % у 2008 р.; 60,6 % – у 2009 р та 64,8 % – у 2010 р. На Заході вважають, що рівень дебіторської заборгованості в активі балансу 3 % є її критичною межею. В Україні оптимальною вважають структуру обігових активів тоді, коли частка дебіторської заборгованості не перевищує 20 %.

Із статистичних даних видно, що частка дебіторської заборгованості в структурі обігових активів перевищує в декілька разів рекомендовану. Також негативною тенденцією є щорічне збільшення її частки в обігових активах. Таке відволікання коштів у дебіторську заборгованість не припустиме, оскільки негативно впливає на фінансові результати підприємства, зменшуючи його прибутки, а в підсумку може призвести до банкрутства.

На сьогодні інфраструктура фінансового ринку в Україні дає змогу використовувати різні форми рефінансування дебіторської заборгованості, тобто швидке переведення її в інші форми обігових активів (грошові кошти чи високоліквідні цінні папери). Однією з таких форм рефінансування дебіторської заборгованості, яку використовують сьогодні, є факторинг.

Факторинг задовольняє попит виробника або продавця продукту на обіговий капітал, що в Україні гостро відчувається через періодичне збільшення термінів реалізації товарів чи послуг і є проблемою, притаманною вітчизняній економіці

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення цієї проблематики свідчить про різноманітність поглядів щодо сутності та значення факторингу.

Відповідно до Господарського кодексу (ст. 350), факторинг – це банківська операція у вигляді набуття банком права вимоги в грошовій формі за поставлені товари або надані послуги з прийняттям ризику виконання такої вимоги, а також прийом платежів [1].

Згідно зі ст. 1077 Цивільного Кодексу України (надалі – ЦКУ) [2]:

"1. За договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника).

Мороз А. дає таке тлумачення факторингу – це операція, яка поєднує у собі низку посередницько-комісійних послуг з кредитування обігового капіталу суб'єкта господарювання [3]. Проф. М. Крупка визначає, що факторинг – доволі складна і багатоцільова операція, яка є інкасуванням дебіторської заборгованості клієнта з виплатою суми рахунків [4].

Необхідно виділити і таких вітчизняних та зарубіжних вчених, які зробили значний внесок у теорію та практику здійснення факторингових операцій, як: Ю.С. Скакальський, Т.Е. Беялов, Л.В. Руденко, Ю.М. Лисенков, Б.З. Гвоздев, Л.Ю. Білоусов, Е. Доллан, Р. Кембелл, Ж. Перар, П. Роуз та ін.

Мета дослідження. Виявлення вад у структурі обігових активів підприємств; дослідження факторингу як механізму пришвидшення обіговості обігових коштів підприємств.

Основний матеріал дослідження. Ефективність використання обігових активів характеризується їх обіговістю. Чим швидше обертаються активи, тим ефективніше вони використовуються і не потребують додаткового залучення.

Пришвидшення залучення грошових обігових засобів із внутрішніх джерел на підприємстві можна досягти за допомогою таких заходів [5]:

- 1) збільшення розміру цінкових знижок за готівку по реалізованій продукції;
- 2) забезпечення часткової чи повної попередньої оплати за вироблену продукцію;
- 3) скорочення терміну надання товарного кредиту покупцям;
- 4) реалізація продукції через мережу власних фірмових магазинів;
- 5) пришвидшення інкасації протермінованої дебіторської заборгованості;
- 6) пришвидшення інкасації платіжних документів покупців продукції (часу знаходження в дорозі, в процесі реєстрації, зарахування грошових засобів на розрахунковий рахунок тощо).

Пришвидшення залучення грошових обігових засобів із зовнішніх джерел на підприємстві можна досягти за допомогою нового виду банківських послуг – факторингу.

Факторинг не тільки забезпечує своєчасну оплату постачальникові за відвантажені товари, а й охоплює низку послуг, таких як: адміністрування, моніторинг, інкасування дебіторської заборгованості; ведення бухгалтерського обліку постачальника, зокрема реалізації продукції (роботи, послуг). Скориставшись послугами факторингу, постачальники знімають з себе ризики ліквідності, платоспроможності, інфляції, а також кредитний ризик, що дає змогу

прискорити товарообіг підприємств, не вдаючись до додаткового залучення кредиторської заборгованості, що спричиняє замкнутий кругообіг коштів.

Розглянемо економічну ефективність фінансування обігових коштів за допомогою факторингу. Припустимо, що компанія не використовує послуги факторингу, а надає своїм покупцям комерційний кредит. Компанія випускає 500 од. товару на місяць із відтермінуванням платежу на один місяць. Припустимо, що за офіційними даними, інфляція за рік становитиме 12 %, тоді компанія в очікуванні платежу від своїх дебіторів за місяць втрачає 1 % від обігу за умови, що дебітори повернуть кошти в зазначений термін, за інших умов – компанія втрачає ще 1-2 %. За відсутності обігових коштів компанія не може закупляти сировину та матеріали з передоплатою, що є дешевше. За таких умов компанія сама використовує комерційний кредит в оплаті сировини чи матеріалів. Різниця в ціні між передоплатою і комерційним кредитом становитиме 1-2 % обігу. І врешті-решт, вивільняючи кошти з обігу на місяць, компанія не має змоги інвестувати їх у виробництво нової партії товару.

Отже, якщо компанія не використовує послуги факторингу, то вона втрачає близько 6 % від обігу. Ефективність фінансування обігових коштів за допомогою факторингу полягає в зменшенні витрат у процесі здійснення господарської діяльності та спричинює пришвидшення обіговості обігових коштів підприємств. У більшості країн факторингом займаються спеціалізовані компанії. В Україні більшу частину факторингового ринку (90 %) займають банківські установи. Лідером, навіть в період економічної кризи, є Укрсоцбанк. Йому належить близько 60 % цього ринку.

Умови надання факторингових послуг у банках та факторингових компаніях дещо різні. Так, банківські установи триваліше розглядають заяви на факторингове фінансування, порівняно із факторинговими компаніями. Проте факторингові компанії пропонують своїм клієнтам дорожчий факторинг, ніж банківські установи, при цьому ігноруючи такий його складник, як адміністрування дебіторської заборгованості. Ще одним мінусом факторингових компаній в Україні є те, що вони поступаються банкам за обсягом та вартістю ресурсної бази.

Найбільшими клієнтами, що користуються послугами факторингу в Україні, є підприємства харчової промисловості (кондитерська, виробництво снеків, пива й води), поліграфії, фармацевтики, сфери послуг та ін., тобто це ті підприємства, які постійно мають потребу в обігових коштах. За допомогою факторингу деякі підприємства збільшили свій обіг у два рази. Пришвидшення обіговості обігових коштів дає змогу підприємству збільшувати дохід таким чином, що він перевищує обсяг витрат за факторингове фінансування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що факторинг є один із механізмів управління обігових коштів підприємств, який впливає на пришвидшення обіговості цих коштів.

Використання факторингових послуг дають змогу підприємствам:

- вирішити проблему дефіциту обігових коштів;
- підтримувати необхідну номенклатуру товарного асортименту;
- збільшити обсяг продаж;

- пропонувати своїм клієнтам пільгові умови купівлі товару;
- завдяки отриманню коштів одразу після відвантаження товару, закуповувати матеріали у своїх постачальників за нижчою ціною.

Отже, впливаючи на пришвидшення обіговості обігових коштів підприємств, факторинг підвищує їх ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість та конкурентоспроможність. Перспективи подальших досліджень полягають в удосконаленні механізмів здійснення факторингових операцій на фінансовому ринку України.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р., № 436-IV (зі змінами і доповненнями).
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV (зі змінами і доповненнями).
3. Банківські операції : підручник. – Вид. 2-ге, [перероб. і доп.]. / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 476 с.
4. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України : монографія / М.І. Крупка. – Львів : Вид. центр Львівського НУ ім. Івана Франка, 2001. – 608 с.
5. Мануйлович Ю.М. Проблеми управління оборотними засобами підприємства в сучасних умовах функціонування / Ю.М. Мануйлович // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький, 2009. – № 1. – 234-239 с.
6. Держком. статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Фаринович И.В. Факторинг как механизм ускорения оборотности оборотных средств предприятий

Отражена сущность факторинга как механизма ускорения оборотности оборотных средств предприятий. Выявлены основные недостатки в структуре оборотных активов предприятий за видами экономической деятельности. Рассмотрены условия предоставления факторинговых услуг банковскими учреждениями и факторинговыми компаниями.

Ключевые слова: оборотные средства, дебиторская задолженность, факторинг.

Farynovych I.V. Factoring as mechanism of acceleration to circulating of circulating money of enterprises

Essence of factoring is reflected in the article, as to the mechanism of acceleration of circulating of circulating money of enterprises. Basic defects are educed in the structure of circulating money of enterprises after the types of economic activity. The terms of grant of factoring services are considered by bank institutions and factoring companies.

Keywords: circulating money, account receivable, factoring.

УДК 332.142

Доц. С.Ф. Черничко, канд. екон. наук –
Ужгородський НЦ Київського НТЕУ

РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ (ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ)

Досліджено механізм державного впливу на економічний регіональний розвиток у зарубіжних країнах. Визначено напрями та складові стратегії регіонального розвитку в Україні та запропоновано можливі шляхи її удосконалення.

Ключові слова: регіон, стратегія регіонального розвитку, державне регулювання.